

Облікова картка дисертації

I. Загальні відомості

Державний обліковий номер: 0826U001315

Особливі позначки: відкрита

Дата реєстрації: 04-05-2026

Статус: Захищена

Реквізити наказу МОН / наказу закладу:

II. Відомості про здобувача

Власне Прізвище Ім'я По-батькові:

1. Агарков Марко Васильович

2. Marko Aharkov

Кваліфікація:

Ідентифікатор ORCID ID: 0000-0002-7021-902X

Вид дисертації: доктор філософії

Аспірантура/Докторантура: так

Шифр наукової спеціальності: 054

Назва наукової спеціальності: Соціологія

Галузь / галузі знань: соціальні та поведінкові науки

Освітньо-наукова програма зі спеціальності: Соціологія

Дата захисту: 22-06-2026

Спеціальність за освітою: Соціологія

Місце роботи здобувача: Харківський національний університет імені В. Н. Каразіна

Код за ЄДРПОУ: 02071205

Місцезнаходження: майдан Свободи, Харків, Харківський р-н., 61022, Україна

Форма власності: Державна

Сфера управління: Міністерство освіти і науки України

Ідентифікатор ROR:

III. Відомості про організацію, де відбувся захист

Шифр спеціалізованої вченої ради (разової спеціалізованої вченої ради): PhD 13110

Повне найменування юридичної особи: Харківський національний університет імені В. Н. Каразіна

Код за ЄДРПОУ: 02071205

Місцезнаходження: майдан Свободи, Харків, Харківський р-н., 61022, Україна

Форма власності: Державна

Сфера управління: Міністерство освіти і науки України

Ідентифікатор ROR:

IV. Відомості про підприємство, установу, організацію, в якій було виконано дисертацію

Повне найменування юридичної особи: Харківський національний університет імені В. Н. Каразіна

Код за ЄДРПОУ: 02071205

Місцезнаходження: майдан Свободи, Харків, Харківський р-н., 61022, Україна

Форма власності: Державна

Сфера управління: Міністерство освіти і науки України

Ідентифікатор ROR:

V. Відомості про дисертацію

Мова дисертації: Українська

Коди тематичних рубрик: 14.15, 14.35.07, 04.51, 04.51.53, 04.51.54

Тема дисертації:

1. Інституційні зміни вищої освіти в умовах становлення інформаційно-мережевого суспільства
2. Institutional Transformations of Higher Education in the Context of the Emergence of the Information-Network Society

Реферат/анотація:

1. У цій дисертації представлено соціологічний аналіз інституційної трансформації вищої освіти в контексті становлення інформаційно-мережевого суспільства. В умовах інформаційно-мережевого суспільства університет поступово втрачає риси територіально обмеженої ієрархічної організації та перетворюється на вузловий елемент у глобальних мережах знань, академічної комунікації та технологічних інновацій. Відповідно, трансформація вищої освіти має не лише технологічний, а й фундаментально інституційний характер, охоплюючи організаційні структури університету, освітні практики та соціальні ролі учасників освітнього процесу. Незважаючи на стрімке поширення цифрових технологій в освіті, сучасний науковий дискурс все ще демонструє недостатню концептуалізацію глибших інституційних наслідків цифровізації. Цифрова трансформація університету часто зводиться до технічного впровадження інформаційно-комунікаційних технологій, тоді як справжній масштаб змін полягає у трансформації самої логіки, за якою функціонує інституція вищої освіти. Це питання набуває особливого наукового та практичного значення в

українському контексті. Система вищої освіти України функціонує в умовах унікального історичного збігу глобальних та локальних викликів, що може бути концептуалізовано як стан «подвійного виклику». З одного боку, університети стикаються з тиском глобального імперативу цифрової трансформації та інтеграції в міжнародні академічні мережі. З іншого боку, повномасштабна війна висуває гострі вимоги щодо інституційної стійкості, безперервності освітнього процесу, збереження академічного людського капіталу та адаптації до умов соціальної нестабільності. Як наслідок, цифровізація освітнього середовища переплітається з необхідністю забезпечення як фізичної, так і інформаційної безпеки, створюючи тим самим нову конфігурацію функціонування вищої освіти. Об'єктом дослідження є система вищої освіти як соціальна інституція, що функціонує та розвивається в макросоціальних умовах становлення інформаційно-мережевого суспільства та більш широких національних суспільних трансформацій. Предметом дослідження є процеси, чинники та наслідки інституційної трансформації українських закладів вищої освіти, зумовленої становленням інформаційно-мережевого суспільства. Метою дисертації є концептуалізація процесів інституційної трансформації у вищій освіті в умовах становлення інформаційно-мережевого суспільства з урахуванням специфіки її функціонування в умовах воєнного стану. Методологія дослідження базується на комплексному змішаному методологічному підході, що поєднує теоретичні та емпіричні підходи до соціологічного аналізу. У дослідженні використовуються методи теоретичного узагальнення, порівняльного аналізу, моделювання та дискурс-аналізу. Його емпірична база включає результати дискурс-аналізу стратегічних документів 30 українських та 15 іноземних університетів, а також масштабного онлайн-соціологічного опитування, проведеного за допомогою CAWI, в якому взяли участь 2 552 студенти та 1 286 викладачів із 12 вищих навчальних закладів України. Наукова новизна дисертації полягає у розробці соціологічної концепції інституційної трансформації вищої освіти в контексті становлення інформаційно-мережевого суспільства. Уперше в дослідженні розроблено цілісну соціологічну модель інформаційно-мережевого суспільства, яка долає традиційну дихотомію між інформаційним та мережевим підходами до аналізу соціальних трансформацій. Запропонована модель інтегрує макрорівень глобальних потоків інформації та знань, мезорівень комунікаційних інфраструктур та мікрорівень мережевого індивідуалізму, тим самим пропонуючи комплексне пояснення механізмів, що лежать в основі інституційних змін у вищій освіті. У дисертації систематизовано чинники, що зумовлюють трансформацію вищої освіти, на основі тривірневої аналітичної моделі, яка охоплює структурний, інституційний та контекстуальний виміри. Вперше проведено комплексний дискурсивний аналіз стратегічних документів провідних українських вищих навчальних закладів, що дало змогу визначити домінуючі дискурси, які формують стратегічне позиціонування університетів: цифрова трансформація та штучний інтелект, мережева інтеграція та інтернаціоналізація, а також дискурс війни, резистентності та відбудови.

2. This dissertation presents a sociological analysis of the institutional transformation of higher education in the context of the emergence of the information-network society. Within the information-network society, the university gradually loses the characteristics of a territorially bounded hierarchical organization and is transformed into a nodal element within global networks of knowledge, academic communication, and technological innovation. Accordingly, the transformation of higher education is not merely technological but fundamentally institutional in nature, encompassing university organizational structures, educational practices, and the social roles of participants in the educational process. Despite the rapid spread of digital technologies in education, contemporary scholarly discourse still demonstrates insufficient conceptualization of the deeper institutional consequences of digitalization. The digital transformation of the university is often reduced to the technical implementation of information and communication technologies, whereas the true scale of change lies in the transformation of the very logic through which the institution of higher education operates. This issue acquires particular scholarly and practical significance in the Ukrainian context. Ukraine's higher education system functions under conditions of a unique historical convergence of global and local challenges, which may be conceptualized as a condition of a "double challenge". On the one hand, universities face pressure from the global imperative of digital transformation and integration into international academic networks. On the other hand, the full-scale war imposes acute demands for institutional resilience, continuity of the educational process,

preservation of academic human capital, and adaptation to conditions of social instability. As a result, the digitalization of the educational environment is intertwined with the need to ensure both physical and information security, thereby creating a new configuration of higher education functioning. The object of the study is the system of higher education as a social institution functioning and developing under the macrosocial conditions of the emergence of the information-network society and broader national societal transformations. The subject of the study is the processes, factors, and consequences of the institutional transformation of Ukrainian higher education institutions driven by the emergence of the information-network society. The aim of the dissertation is to conceptualize the processes of institutional transformation in higher education under the conditions of the emergence of the information-network society, taking into account the specific features of its functioning under martial law. The research methodology is based on a comprehensive mixed-methods design combining theoretical and empirical approaches to sociological analysis. The study employs methods of theoretical generalization, comparative analysis, modeling, and discourse analysis. Its empirical basis includes the results of a discourse analysis of strategic documents from 30 Ukrainian and 15 foreign universities, as well as a largescale online sociological survey conducted using CAWI, involving 2,552 students and 1,286 academic staff members from 12 higher education institutions in Ukraine. The scientific novelty of the dissertation lies in the development of a sociological concept of the institutional transformation of higher education in the context of the emergence of the information-network society. For the first time, the study develops an integral sociological model of the information-network society that overcomes the traditional dichotomy between informational and network-based approaches to the analysis of social transformation. The proposed model integrates the macro-level of global information and knowledge flows, the meso-level of communication infrastructures, and the micro-level of networked individualism, thereby offering a comprehensive explanation of the mechanisms underlying institutional change in higher education. The dissertation systematizes the factors driving the transformation of higher education on the basis of a three-level analytical model encompassing structural, institutional, and contextual dimensions. For the first time, a comprehensive discourse analysis of the strategic documents of leading Ukrainian higher education institutions has been conducted, making it possible to identify the dominant discourses shaping universities' strategic positioning: digital transformation and artificial intelligence, network integration and internationalization, and the discourse of war, resilience, and reconstruction.

Державний реєстраційний номер ДіР:

Пріоритетний напрям розвитку науки і техніки: Фундаментальні наукові дослідження з найбільш важливих проблем розвитку науково-технічного, соціально-економічного, суспільно-політичного, людського потенціалу для забезпечення конкурентоспроможності України у світі та сталого розвитку суспільства і держави

Стратегічний пріоритетний напрям інноваційної діяльності: Не застосовується

Підсумки дослідження: Теоретичне узагальнення і вирішення важливої наукової проблеми

Публікації:

- Агарков М. Вища освіта під впливом технологій штучного інтелекту. Вісник Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна. Серія «Соціологічні дослідження сучасного суспільства: методологія, теорія, методи». 2023. № 51. С. 58-65.
- Агарков М. Парадигма мережевого суспільства Мануеля Кастельса: потенціал теоретичної концептуалізації та імплікації для вищої освіти. Вісник Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна. Серія «Соціологічні дослідження сучасного суспільства: методологія, теорія, методи». 2024. № 52. С. 68-81.
- Агарков М. Парадигма мережевого суспільства Яна ван Дейка: потенціал теоретичної концептуалізації. Соціологічні студії. 2025. № 1(26). С. 73-84.

- Агарков М. Функціонування вищої освіти в інформаційно-мережевому суспільстві: результати опитування здобувачів. Український соціум. 2025. №4 (95). С. 82-106.

Наукова (науково-технічна) продукція:

Соціально-економічна спрямованість:

Охоронні документи на ОПІВ:

Впровадження результатів дисертації: Планується до впровадження

Зв'язок з науковими темами:

VI. Відомості про наукового керівника/керівників (консультанта)

Власне Прізвище Ім'я По-батькові:

1. Бакіров Віль Савбанович

2. Vil Bakirov

Кваліфікація: д. соц. н., член-кор. НАН України, професор, академік НАН України, 22.00.01

Ідентифікатор ORCID ID: 0000-0001-5110-3403

Додаткова інформація:

Повне найменування юридичної особи: Харківський національний університет імені В. Н. Каразіна

Код за ЄДРПОУ: 02071205

Місцезнаходження: майдан Свободи, Харків, Харківський р-н., 61022, Україна

Форма власності: Державна

Сфера управління: Міністерство освіти і науки України

Ідентифікатор ROR:

VII. Відомості про офіційних опонентів та рецензентів

Офіційні опоненти

Власне Прізвище Ім'я По-батькові:

1. Лобанова Алла Степанівна

2. Alla Lobanova

Кваліфікація: д. соц. н., професор, 22.00.04

Ідентифікатор ORCID ID: 0000-0003-3852-2675

Додаткова інформація:

Повне найменування юридичної особи: Криворізький державний педагогічний університет

Код за ЄДРПОУ: 40787802

Місцезнаходження: проспект Гагаріна, Кривий Ріг, Криворізький р-н., 50086, Україна

Форма власності: Державна

Сфера управління: Міністерство освіти і науки України

Ідентифікатор ROR:

Власне Прізвище Ім'я По-батькові:

1. Михайльова Катерина Геннадіївна
2. Kateryna Mykhaylyova

Кваліфікація: д. соц. н., професор, 22.00.01

Ідентифікатор ORCID ID: 0000-0003-4152-0654

Додаткова інформація:

Повне найменування юридичної особи: Приватний заклад вищої освіти Харківський гуманітарний університет "Народна українська академія"

Код за ЄДРПОУ: 21228109

Місцезнаходження: вул. Майка Йогансена, Харків, Харківський р-н., 61024, Україна

Форма власності: Приватна/недержавна

Сфера управління:

Ідентифікатор ROR:

Рецензенти

Власне Прізвище Ім'я По-батькові:

1. Бойко Дмитро Миколайович
2. Dmytro Boiko

Кваліфікація: к. соц. н., доц., 22.00.01

Ідентифікатор ORCID ID: 0000-0003-3425-8555

Додаткова інформація:

Повне найменування юридичної особи: Харківський національний університет імені В. Н. Каразіна

Код за ЄДРПОУ: 02071205

Місцезнаходження: майдан Свободи, Харків, Харківський р-н., 61022, Україна

Форма власності: Державна

Сфера управління: Міністерство освіти і науки України

Ідентифікатор ROR:

Власне Прізвище Ім'я По-батькові:

1. Голіков Олександр Сергійович
2. Alexander Golikov

Кваліфікація: д. соц. н., доц., 22.00.01

Ідентифікатор ORCID ID: 0000-0002-6786-0393

Додаткова інформація:

Повне найменування юридичної особи: Харківський національний університет імені В. Н. Каразіна

Код за ЄДРПОУ: 02071205

Місцезнаходження: майдан Свободи, Харків, Харківський р-н., 61022, Україна

Форма власності: Державна

Сфера управління: Міністерство освіти і науки України

Ідентифікатор ROR:

VIII. Заключні відомості

**Власне Прізвище Ім'я По-батькові
голови ради**

Хижняк Лариса Михайлівна

**Власне Прізвище Ім'я По-батькові
головуючого на засіданні**

Хижняк Лариса Михайлівна

**Відповідальний за підготовку
облікових документів**

Шевченко Андрій Олександрович

Реєстратор

Юрченко Тетяна Анатоліївна

**Керівник відділу УкрІНТЕІ, що є
відповідальним за реєстрацію наукової
діяльності**

Юрченко Тетяна Анатоліївна